

Kooperācija – lielāks spēks un virzītājs

» no 1. lappuses

Nelielo Alūksnes un Apes novadu lauku saimniecību īpašnieki ir skeptiski noskaņoti pret pašreizējo valsts politiku – aktīvāk veidot lauksaimniecības kooperatīvus, savukārt lielākās saimniecības jau vairākus gadus desmitus izmantojušas lauksaimniecības kooperatīvo sabiedrību sniegtās priekšrocības un ir apmierinātas.

Mērķis - veicināt jaunus

Viens no lauksaimniecības politikas mērķiem Latvijā tuvākajos gados ir stiprināt esošos kooperatīvus ne tikai graudkopības, piena un dārzkopības, augļkopības un meža nozarē, bet veicināt jaunu kooperatīvu veidošanos nozarēs, kurās to ir maz vai nav vispār, piemēram, gaļas lopkopībā, bioloģiskajā lauksaimniecībā, kā arī stimulēt esošo kooperatīvu apvienošanās otrā līmeņa – pārstrādes - kooperatīvajās sabiedrībās.

“Mērķis ir veicināt un stiprināt dažādas sadarbības formas, jo tas ir instruments, kā zemniekiem stiprināt savu tirgus varu. Jau iepriekšējos plānošanas periodos kooperatīviem bija pieejams gan atbalsts izveides, ražošanas un pārstrādes jomā, gan citi atbalsta veidi, kā arī nodokļu atlaides, un, ņemot vērā šīs sadarbības formas nozīmīgumu, šīs programmas turpināsim un meklēsim jaunus veidus, kā stimulēt kooperācijas attīstību lauksaimniecības un mežsaimniecības, kā arī mājražošanas nozarē,” norāda Zemkopības ministrijas Lauku attīstības atbalsta departamenta Valsts atbalsta plānošanas nodaļas vecākā referente Inese Štromberga.

Uzziņai

2019. gadā Latvijā

- 51 lauksaimniecības un mežsaimniecības kooperatīvajā sabiedrībā apvienojušies 5108 ražotāji.
- Kooperatīvu apgrozījums no 176 miljoniem eiro 2009. gadā kāpis līdz 450,51 miljoniem eiro.

Kooperatīva atbilstības statusu iegūva:

- 24 piena,
- 15 graudu,
- 7 augļu un dārzeņu kooperatīvi,
- 3 mežsaimniecības,
- pa 1 kooperatīvam gaļas un mājražošanas nozarē.

AVOTS: ZEMKOPĪBAS MINISTRIJA

No “augšas” izveidot nevarēs

Latvijas Lauku konsultāciju centra Alūksnes biroja vadītāja Viola Aija Kaparšmite stāsta, ka jau vairākus gadus desmitus Alūksnes un Apes novados ar lauksaimniekiem runāts par iespēju savstarpēji kooperēties, tomēr neveiksmīgi. “Bijuši gadījumi, kad apvienojušas atsevišķas nelielas saimniecības, lai nodarbotos ar produktu realizāciju tirgū, taču šādi kooperatīvi pastāvējuši ne ilgāk par gadu. Tā ir latviešu mentalitāte – neuzticēties, ar aizdomām raudzīties uz citiem. Tāpat tie ir papildu izdevumi - ja nodibināts kooperatīvs, nākas algot kooperatīva vadītāju, grāmatvedi un sarāzotās produkcijas pārdevēju. To ne visi vēlas, jo grib zināt katra izdotā eiro ieguldījuma lietderību. Tāpat, zinot, kādi ir mūspuses laika apstākļi, nav lietderīgi kooperēties tehnikas izmantošanā. Piemēram, graudu kulšanas kombainu katrs saimnieks iespējami ātrāk lietos pats un tikai pēc tam iespēja būs kaimiņam. Tā arī daudzi mūsu novada zemnieki tieši pasaka, ka nevēlas kooperēties, bet strādāt atsevišķi,” stāsta V. A. Kaparšmite.

Viņa uzskata, ka ideja par kooperatīviem ir apsveicama, bet tikmēr, kamēr paši cilvēki nesaprotis, ka tas viņiem ir nepieciešams, no “augšas” kooperatīvus izveidot nevarēs. “Pašlaik neredzu iespēju šeit, novadā, kaut ko tādu organizēt. Katra kooperatīva priekšgalā nepieciešams vismaz viens entuziasts, pretējā gadījumā nekas nenotiks, bet tādu nav,” saka V. A. Kaparšmite.

Domās dalās

Skeptiski uz apvienošanās kooperatīvos raugās Trapenes pagasta zemnieku saimniecības “Kristiņi” saimnieks Tālis Zariņš. “Maz ticams, ka tuvākajā nākotnē Trapenē izveidosim kādu lauksaimniecības kooperatīvu. Saimniecība vairumā tirgo tikai graudus, mazumtirdzniecība nenotiek. Pienu mēs pārdodam akciju sabiedrībai “Valmieras piens”, tādēļ nekādas papildu saistības arī šajā jomā nav nepieciešamas. Neesmu plānojis izveidot kādu piena pārstrādes ražotni, kad vajadzētu arī produkcijas pārdošanas vietu. Tās ir ievērojamas investīcijas, kas, šaubos, vai galarezultātā atmaksāsies. Ja kādam ir vēlme, jau tagad ir iespēja pievienoties Vidzemes lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai “VAKS”, spriež T. Zariņš. Tāpat viņš uzskata, ka zemnieki paši ir pietiekami nodrošinājušies arī ar lauksaimniecības

BAGĀTĪGA MEDUS RAŽA. Biškopju Judītes Kaktiņas un Raita Baltā saimniecībā “Auguļi” Jaunlaicenes pusē ievākta bagāta medus raža, kas nu jau ar pašu saimnieku gādību ceļo pie saviem klientiem.

bas tehniku, lai nebūtu jāveido kooperatīvi. “Kristiņi” ir apmierināti ar šī gada ražu, un saimnieks atzīst, ka laika apstākļi bija pietiekami labvēlīgi, lai visus lauku darbus paveiktu laikus. Tagad saimniecība strādā, lai iezīmotu tehniku un ganāmpulku.

Jaunlaicenes pagasta bioloģiskās zemnieku saimniecības “Auguļi” īpašnieks biškopis Raitis Baltā ir pozitīvi un domā - būtu lietderīgi veidot nelielus lauksaimniecības kooperatīvus tepat novadā, taču viss atkarīgs no plānošanas. “Tas gan, protams, prasītu papildu izdevumus, bet jāreķina izdevumu attiecība ar ienākumiem. Biškopjiem jau zināmā mērā ir savs kooperatīvs. Tā ir Latvijas Biškopības biedrība, kas organizē, koordinē mūsu darbu, informē par novitātēm, iespējām un izglīto. Ar tās darbu esmu apmierināts,” norāda R. Baltā.

Viens nav karotājs

Kooperācijai lauksaimniecības sektorā ir ļoti nozīmīga loma, pauž Zemkopības ministrija. Tā samazina tirgus riskus un darījumu izmaksas, veicina pieeju tirgiem, papildu resursiem, kā arī inovācijām, uzskata arī Mārupes pagasta zemnieku saimniecības “Kadiķi MA” īpašnieks Mārtiņš Augstkalnietis, kurš vairākus gadus ir Vidzemes lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības “VAKS” biedrs un padomes loceklis. Viņš atbalsta arī turpmāk šādu kooperatīvu izveidi Latvijā, jo uzskata, ka tie nodrošina vairākas priekšrocības. “Mūsu kooperatīvā iestāšanās nauda gan ir samērā liela – 300 eiro, jāiegādājas viena paja

70 eiro vērtībā un jāmaksā ikgadējā biedra nauda 15 eiro apmērā. Līdz ar to katrs biedrs apņemas caur sabiedrību realizēt vismaz 75 % no saimniecībā izaudzētā un realizācijai tirgū paredzētā graudu un rapša daudzuma, kā arī iegādāties sabiedrībā vismaz 75 % no lauksaimnieciskajai ražošanai nepieciešamajiem augu aizsardzības līdzekļiem un minerālmēsliem,” stāsta M. Augstkalnietis. Šie nosacījumi nepieciešami, lai nodrošinātu produkcijas apjomu, ko kooperatīvs savu biedru interesēs var pārdot par visaugstāko cenu. “Tad ir iespēja ar cenu “spēlēties” biržā un vēlāk ar kuģi eksportēt jau līdz pat 70, 80 tūkstošiem tonnu graudu reizē. Ļoti labas graudu cenas ir arābiem, un to mēs kā kooperatīvs varam izmantot. Viens pats lauksaimnieks “nav karotājs”, jo nevar par savu produkciju tirgū kaulēties,” stāsta saimnieks. Viņš atklāj, ka “VAKS” biedriem ir arī citas priekšrocības: sabiedrībai piederošs un mūspuses lauksaimniekiem iespējami tuvu esošs graudu nodošanas punkts Gulbenē, iespēja kredītā iegādāties augu aizsardzības līdzekļus, minerālmēslus un citu, norēķinoties sezonas beigās no ienākumiem par pārdoto produkciju. Tāpat šeit pat ar pēcmaksu var iznomāt tehniku, iegādāties traktoru un automašīnu lielās riepas, veikt to montāžu, kā arī saņemt patēriņa kredītu.

Ne tikai finansiālu apsvērumu dēļ

“Es nevienu mirkli nenožēloju, ka esmu “VAKS” biedrs,” saka arī Apes zemnieku saimniecības “Vosukalni” īpašnieks Guntars

Purakalns, kurš tās biedrs ir jau 19. gadu. Viņš iestājies sabiedrībā, tiklīdz tā izveidojusies. “Kooperatīvi palīdz zemniekiem attīstīties. Tā ir iespēja izglītoties, konsultēties, remontēt, iegūt un iznomāt tehniku, kontaktēties citam ar citu. Latviešiem ir jāsaprot, ka mums pašiem nav viss jānopērk, bet jāprot izmantot sniegtos pakalpojumus, nomāt. Tas ir muļķīgi, ja katrā saimniecībā pie stūra ir nolikts dārgs “dzelzs gabals”, ko izmantos varbūt vienu vai divas reizes gadā,” domā G. Purakalns. Viņš, kopš iestāšanās, kooperatīvā regulāri izmanto iespēju arī sabiedrībā ņemt patēriņa kredītu, par ko norēķinās ar pēcmaksu pie ražas nodošanas. “Latvijas vidējās klases zemniekiem, kāds esmu arī es, bez kredīta ir ļoti grūti pavilkt saimniecību. Ik pa brīdim pietrūkst sava finansējuma, tādēļ esmu ļoti apmierināts, ka man nav jāmeklē ķīla bankai, nav jāskaidrojas un jāveic ikmēneša maksājumi, kas visu šo procesu sadārdzina,” norāda saimnieks. Viņš uzskata, ka arī nelielajām lauku saimniecībām, mājražotājiem un produktu pārstrādātājiem noteikti vajadzētu apvienoties kooperatīvos ne tikai finansiālu, bet arī sociālu apsvērumu dēļ. “Tie, kuri apvienojušies, turpinās tikties, dalīties pieredzē, komunicēt, cits citu atpazīt, atbalsta, tiecoties uz vienu mērķi. Var uz kopīgajām problēmām norādīt kooperatīva vadībai, lai tās virzītu tālāk valstiskā līmenī. Tā pašlaik ļoti pietrūkst,” domā “Vosukalnu” saimnieks. **AMZ**

Teksts un foto: Aivita Lizdika